

Presidentens slott

I Rikssalen ordnas till exempel festmiddagar vid statsbesök. Här hälsar republikens president på gästerna på självständighetsdagen och här dansar man senare under kvällen. Förebild för denna sal, som blev färdig 1907, var S:t Göranssalen i Vinterpalatset i S:t Petersburg. Walter Runebergs staty Lex (1919) är en gipskopia av Lex-delen av statyn av Alexander II på Senatstorget.

Välkommen till Presidentens slott!

Presidentens slott är beläget i Helsingfors vid Salutorget i hörnet av Norra Esplanaden och Mariegatan. Carl Ludwig Engel korrigerade ritningarna för byggnaden som ursprungligen byggdes år 1820 som en köpmannagård enligt Pehr Granstedts planer. I den tre våningar höga byggnaden i empirestil finns republikens presidents arbets- och representationslokaler och republikens presidents kansli. På slottet ordnas den årliga mottagningen på självständighetsdagen och andra representationstillställningar, bland annat bjudningar vid statsbesök samt möten och förhandlingar.

De gäster som anländer till Presidentens slott via huvudingången träder in i Esplanadens entréhall. I entréhallen finns en empireampel från 1810-talet. Trapphusets väggar har återfått en marmorering enligt gammal modell.

Från handelshus till kejserligt palats

Presidentens slott är cirka tvåhundra år gammalt och har ett tämligen brokigt förflutet. År 1809 lösgjordes Finland från det svenska riket och blev ett autonomt storfurstendöme under den ryska kejsaren. Vid denna tid gav handelsmannen och skeppsredaren J. H. Heidenstrauch arkitekten Pehr Granstedt, känd för sina fortifikationsprojekt, i uppdrag att planera ett bostadshus på Heidenstrauchs affärstomt i Södra hamnen i Helsingfors.

Ritningarna granskades av Giacomo Quarenghi, en italiensktättad arkitekt som var verksam i S:t Petersburg. Sin slutliga form fick ritningarna av arkitekten Carl Ludvig Engel, som efter en förödande brand i Helsingfors 1808

- ◀ Dekorationsmålningarna i nygotisk stil i taket och kupolen i Gotiska salen härstammar sannolikt från 1870–1880-talet. I takfrisen finns 22 landskaps- och stadsvapen från samma tidsperiod. Stolarna har tillverkats 1843 av snickaren Gustaf Lindh från Helsingfors och de har ursprungligen ritats och tillverkats för just denna sal. Ursprungligen hade utrymmet två våningar. Golvet revs och kupolen byggdes i samband med att handelshuset renoverades till kejsarligt palats. I dag hålls bland annat presidentens presskonferenser i salen.

hade fått i uppgift att svara för återuppbyggnaden av staden. Grundläggningsarbetena påbörjades 1813 och byggnaden färdigställdes 1820.

Helsingfors hade blivit huvudstad i storfurstendömet Finland 1812, och därför skulle man för storfursten, d.v.s. den ryske kejsaren, låta uppföra ett eget residens i staden. Det gjordes upp flera olika planer för det kejserliga palatset på olika håll i staden: på Skatudden på den plats där Uspenskijskatedralen nu står, i Ulrikasborg och vid Sjötullstorget i Kronohagen. Dessa planer på ett nybygge visade sig dock vara för dyra. År 1837 bestämde sig statsmakten slutligen för att inlösa Heidenstrauchs hus.

I Gula salen tar republikens president bland annat emot mindre delegationer och ackrediteringsbrev som överlämnas av utländska ambassadörer. Salens soffmöblemang i valnötsträ är ett av de finaste empiremöblemangen i Finland. Möblerna i biedermeierstil skaffades från S:t Petersburg till generalguvernörens hus i Helsingfors 1819 och flyttades till kejserliga palatset 1837. Möblerna är ritade av arkitekt Vasilij Stasov.

Arkitekten C. L. Engel fick i uppdrag att utvidga Heidenstrauchs hus så att det kunde inhysa den ryska kejsaren och hela hans följe. Utifrån planer av Engel och hans son Carl Alexander Engel byggdes bland annat en grekisk-katolsk kyrka, en balsal, en matsal och ett rymligt kök med tillhörande hjälputrymmen. Samtidigt byggdes bostäder för slottets personal och det kejserliga följet. Ombyggnaden av huset slutfördes 1845. Inför lantdagens högtidliga öppnande 1863 ändrades balsalen till tronsal (nuvarande Spegelsalen). Kejsarens tron flyttades dit från Senatshuset. Tronen hade ursprungligen hämtats från Moskva för lantdagen i Borgå 1809. Numera finns tronen på Nationalmuseet.

Den stora industriutställningen i Helsingfors 1876 hedrades genom besök av kejsaren Alexander II, kejsarinnan Maria Alexandrovna samt arvfursten, sedermera kejsaren Alexander III och dennes gemål Maria Fjodorovna. Inför besöket reparerades slottet genomgående, konstverk inköptes och serveringsutrustningen kompletterades. Det kejserliga följet var så stort att alla inte fick rum på slottet. Därför påbörjades planerna på en utvidgning av slottet inför nästa

- ◀ I Matsalen ordnas det officiella diskussioner samt kaffebjudningar. På självständighetsdagen finns det serveringsbord i salen. Taket pryds av målningar gjorda med grisailleteknik, det vill säga målade i gråtoner, och restaurerade under totalrenoveringen på 1970-talet. Målningarna med växtmotiv är gjorda efter ursprungsmodell och representerar empirestilen. Väggarna pryds av målningar från den kejserliga konstsamlingen.

regentbesök år 1885. Alexander III gav dock inte dessa planer sitt godkännande.

Utvidgningen genomfördes inte förrän 1904-1907 enligt arkitekten Johan Jacob Ahrenbergs ritningar. I utvidgningen ingick en ny entré från Mariegatan och en ny och större Rikssal. I samband med detta anslöts till slottet också det nuvarande Atrium, som ursprungligen hade varit festsal i det hotell som var granne med slottet. Förebild för Rikssalen var S:t Göranssalen i Vinterpalatset i S:t Petersburg. Ahrenberg formgav också möblerna för salen som tillverkades av Bomans möbelfabrik. Kring samma tidsperiod gjordes moderniseringar på slottet. Den första telefonen införskaffades 1890 och vid sekelskiftet övergick man från gasbelysning till elektrisk belysning.

Under första världskriget användes slottet som krigssjukhus och under ryska revolutionen som högkvarter för det ryska soldat- och arbetarrådets exekutiva kommitté. Under inbördeskriget 1918 inkvarterades staberna för de tyska och senare de finländska trupperna på slottet. Efter inbördeskriget användes slottet tillfälligt av det självständiga Finlands utrikesministerium.

Förändringar på slottet under självständighetstiden

Även om byggnaden har använts av allt från köpmän till kejsare, har byggnaden under största delen av tiden använts som Presidentens slott. Efter att frågan om Finlands statskick var avgjord och det stod klart att Finland skulle bli en republik, började slottet renoveras i syfte att användas av republikens president. Översta våningen gjordes om till bostad och kyrkosalen delades genom ett mellanbjälklag, så att den övre delen blev matsal och den nedre delen bibliotek. Sakristian byggdes om till republikens presidents privata bibliotek och fick en spiraltrappa upp till tredje våningen. Den första presidentföreläsningen hölls i Rikssalen den 30 juli 1919. Efter föreläsningen höll president K. J. Ståhlberg

- ◀ Atrium är Rikssalens entréhall, och här intervjuar redaktörerna festsdeltagarna på självständighetsdagen. Utrymmet var ursprungligen festsal i grannbyggnaden hotell Russie och byggdes om åren 1904–1907. I mitten av rummet finns Walter Runebergs skulptur Psyche med sefyrrerna från 1872. Skulpturen är Finlands senats gåva till Alexander II:s gemål kejsarinnan Maria Alexandrovna. I Atrium finns även bysterna av Finlands tidigare presidenter.

en mottagning i Presidentens slott för de högsta tjänstemännen och diplomatkåren.

På 1930-talet byggdes en ny entré och en rymlig entréhall mot Mariegatan samt en trappa upp till Atrium. Dessa ändringar planerades av arkitekten Martti Välikangas. Centralvärme installerades i slottet 1938. De gamla kakelugnarna finns kvar endast i salarna på andra våningen. På 1930- och 1960-talen förstärktes grunden till byggnaden. I början av 1970-talet totalrenoverades slottet enligt arkitekten Sirkka Tarumaas planer.

Åren 2013–2014 genomfördes den genom tiderna största ombyggnaden och restaureringen av Presidentens slott. De förfallna delarna av husgrunden förstärktes, föråldrad fastighetsteknik förnyades och byggnadens säkerhet

På självständighetsdagen anländer största delen av gästerna via Mariegatan. Entréhallen blev färdig 1938 och representerar den funktionalistiska stilen. Vid totalrenoveringen återfick taket sin ursprungliga gråa färg.

förbättrades. Passagerna mellan lokalerna som uppförts i flera olika etapper byggdes om för att byggnaden bättre skulle lämpa sig för olika statliga evenemang. Målet var att ge byggnaden den värdighet som dess ålder förutsätter och bland annat byggnadens ytor reparerades i 1800-talsstil. Huvudplanerare för renoveringsprojektet var arkitekten Pauno Narjus vid arkitektbyrån LPR-arkkitehdit Oy. I sin nuvarande skepnad återspeglar Presidentens slott och dess interiör bra de olika stilriktningar som varit rådande under slottets historia. Den mest framträdande av dem är den så kallade petersburgempiren.

Föremål från Finland och utlandet

När det kejserliga palatset byggdes användes dåtida finländsk hantverksskicklighet i så stor utsträckning som möjligt i inredningen. Målningsarbetena utfördes av mästare Källström, ljuskronorna gjöts av gelbgjutare Lih och snickeriarbetena gjordes av mästarna Skogberg och Österling. Man var dock tvungen att också göra en del förvärv i utlandet. De finaste möblerna beställdes från S:t Petersburg, likaså golvparketten, matsalens vägglampetter och inredningen till slottets kyrka.

Den ansenliga konstsamlingen i Presidentens slott har huvudsakligen införskaffats under åren 1856–1882, när friherren, general J. M. Nordenstam var föreståndare för slottet. Då köptes de mest kända av slottets konstverk, bland annat Ferdinand von Wrights Gås som tuktat en gräsand (1858), Werner

- ◀ I Spegelsalen tar presidenten emot den nya och den avgående regeringen vid regeringsskifte. I salen ordnas också mindre festluncher och -middagar. Ursprungligen var salen kejsarens tronsal och balsal. Salen har ritats av Carl Ludvig Engel. Förebild är den musiksals i Schauspielhaus i Berlin som ritats av den tyska arkitekten Karl Friedrich Schinkel. Spegelsalens ursprungliga stil var enklare; förgyllningarna har gjorts under självständighetstiden.

Holmbergs Skog i regnväder (1859) och Norskt landskap med kvarn (1859), Viktoria Åbergs Monrepos (1865), Adolf von Beckers Vid sjukbädden (1874) och Efter middagen (1877) samt Hjalmar Munsterhjems Oktober afton efter första snöfallet (1883). I denna kejserliga konstsamling ingår sammanlagt 35 verk. I Presidentens slott finns också flera konstverk som ägs av Ateneum.

Under Nordenstams tid förnyades linneförrådet, skaffades en ny uppsättning matsilver och matserviser i porslin köptes. När matsilvret kompletterades på 1970-talet beställdes det från samma engelska företag som den ursprungliga uppsättningen hade köpts från – den form som hade använts på 1860-talet fanns ännu i behåll. Största delen av slottets mattor köptes från Belgien och Frankrike 1863 i samband med förberedelserna för lantdagen. Anskaffningar har också gjorts under de senaste åren, men största delen av de gamla inventarierna finns fortfarande kvar och är även i användning.

I samband med renoeringen 2013–2014 reparerades och konserverades möblerna och armaturerna i Presidentens slott av finländska hantverkare och studerande inom branschen.

Både presidenter och arbetstagare som invånare

Av Finlands presidenter har presidenterna K. J. Ståhlberg, Lauri Relander, P. E. Svinhufvud, Kyösti Kallio, Risto Ryti, J. K. Paasikivi och Mauno Koivisto bott i Presidentens slott. Slottet var statschefens enda tjänstebostad i Helsingfors tills Amos Anderson donerade Ekudden i stadsdelen Mejlans till sommarbostad för presidenten. Urho Kekkonen som valdes till president 1956 flyttade ut till Ekudden och bodde där till sin död 1986. Numera är Ekudden ett museum. Republikens presidents nuvarande tjänstebostad Talludden färdigställdes 1993. Sedan dess har presidenterna bott där.

Tidigare beboddes slottet av en del av personalen i det kejsrerliga residenset och senare även av en del av de anställda vid republikens presidents kansli. Slottsfogden, som ansvarade för fastigheten och ekonomin, hade sin bostad i bottenvåningen, och i flera decennier bodde republikens presidents förste adjutant i den östra flygeln i Presidentens slott. Vaktmästarens och åldfruns bostäder fanns i den västra flygeln, och även hovmästaren bodde i slottet. Numera har alla boningsrum gjorts om till arbetslokaler.

I presidentens officiella arbetsrum ordnas de bilaterala mötena med republikens president. Här håller presidenten också sitt årliga nyårstal. Skrivbordslampan har använts av alla presidenter. I rummet finns en av de fyra fungerande eldstäderna i Presidentens slott. På väggarna hänger målningar från den kejsrerliga konstsamlingen och bakom arbetsbordet hänger verket Nyländska Jaktklubbens båthamn i Helsingfors. Tavlan målades av Albert Edelfelt för världsutställningen i Paris år 1900.

Kansliets personal arbetar i slottet

Republikens presidents kansli som har sina arbetsutrymmen i slottet har till uppgift att bistå republikens president i uppgifter som hör till presidentämbetet, att se till att presidenten och presidentens familj får de tjänster som de behöver samt att ansvara för presidentens säkerhet och administrativa ärenden. Av kansliets personal arbetar en liten del på Talludden och på republikens presidents sommarresidens Gullranda.

I slottet arbetar kabinettet, som utgörs av kanslichefen och presidentens närmaste rådgivare och medarbetare. I slottet arbetar också adjutanterna som ansvarar för de praktiska förberedelserna för och genomförandet av presidentens och presidentens makas program. Dessutom finns det på slottet också arbetsrum för den administrativa personalen och ett kök. Kansliets arbetslokaler har också utvidgats till högvaktens byggnad på andra sidan Mariegatan, där det finns kontors-, service- och utbildningslokaler.

På balkongen i Atrium finns porträtten av presidenternas gemåler. Armaturen skaffades i samband med totalrenoveringen av Presidentens slott på 1970-talet. Vid totalrenoveringen 2013–2014 beslöt man att bevara armaturen som motvikt till den inredning som representerar 1800- och 1900-talsskiftet.

Bilderna:

Inre fliken och sidorna 3, 4, 6, 8, 9,

10, 13, 14, 15 © Soile Tirilä / Museiverket

Pärmen och sidorna 5, 11, 12

© Matti Porre / Republikens presidents kansli

Layout: Innocorp Oy / Milla Toro

Republikens presidents kansli

Mariegatan 2, 00170 Helsingfors

Telefon: 09 661 133

www.president.fi

@TPKanslia

